

HÁROM ÉVTIZED A SZOCIALISTA MEZŐGAZDASÁG ÚTJÁN

Három évtized egy nép történetében nem nagy idő. Ennek ellenére hazánk történetének utóbbi 30 esztendejét nagyra tették az ez idő alatt elért eredmények. Történelmi távlatból nézve, a mezőgazdaságban 1944. augusztus 23-át követően megvalósított forradalmi lépések sokkal nagyobbak, fontosabbak, mint amilyeneknek annak idején értékeltük. Az 1945-ös földreform akkor „csak” földosztásnak tűnt, amelynek segítségével valóra váltottuk a parasztság évszázados álmát. Ma viszont tudjuk, hogy ez volt az első lépés a burzsoá-földesúri birtokrendszernek szocialista földtulajdonviszonyokkal való fölváltása útján. Az első mintagazdaságok létrehozásában akkor még nem láttuk a mezőgazdaság állami szocialista ágazatának kezdetét. Ma tudjuk, hogy ez milyen jelentős lépés volt az elkövetkezendő szocialista forradalom útján. A 25 évvel ezelőtt elindított szövetkezeti mozgalom olyan eredményekhez vezetett, amelyeket akkor csak hosszú forradalmi harc következményeként mertünk remélni, s ma tudjuk, hogy az 1949-ben létrehozott első mezőgazdasági termelőszövetkezetek jelentették annak a minőségi változásnak a kezdetét, amely a termelőeszközök szocialista tulajdonának megteremtését, a modern, nagyüzemi termelés meghonosodását eredményezték.

A földért folytatott harc végigkíséri parasztságunk történetének minden szakaszát, és számtalanszor csúcsonyul ki olyan nagy jelentőségű eseményekben, amelyek történelmünk dicső állomásai. Emlékezzünk csak az 1437-es bábolnai felkelésre, Dózsa György 1514-es parasztháborújára, a Horia, Cloșca és Crișan vezette 1784-es lázadásra, Tudor Vladimirescu 1821-es harcára, az 1907-es nagy parasztmegmozdulásokra.

Bár a feudális nagybirtokrendszer felszámolása a polgári fejlődés feladata, a történelmi tanúsága szerint ennek csak a klasszikus polgári forradalom tesz eleget (Franciaország), de sem a korai, sem a késői polgári forradalom nem számolja fel a hűbéri nagybirtokrendszert; az előbbinek még nincs, az utóbbinak pedig már nincs annyi ereje (és közvetlen érdekeltisége), hogy a földet azoknak adja, akik megművelik.

„Csak miután az ország társadalmi küzdőterén megjelent a munkásosztály és forradalmi marxista pártja — mondotta Nicolae Ceaușescu elvtárs a mezőgazdasági vezetőkáderek konferenciáján — a parasztság erős szövetségest kapott a létfontosságú törekvéseinek kielégítéséért vívott harcban; a proletariátus megértette, hogy az agrárkérdés Romániában csupán forradalmi úton oldható meg, a burzsoá-földesúri rendszer elleni osztályharc, a szocialista forradalom s az új társadalom építése keretében.”

1945-ben a polgári demokratikus forradalom kiteljesítésének sza-

kaszában és a szocialista forradalomra való fokozatos áttérés időszakában a régi burzsoá-földesúri földviszonyokat széles körű demokratikus földreform révén számoltuk fel. A paraszti gazdaságok érintetlenül hagyása mellett a nagybirtokokat kisajátítottuk, és az igényjogosultak között úgy osztottuk szét a földet, hogy a parasztok magántulajdonába került. Nálunk tehát nem került sor a föld államosítására, ami a sajátos hazai körülményekkel magyarázható. A földkérdés ily módon történő megoldása létrehozta a munkás-paraszt szövetség anyagi alapját, elindította a földviszonyok demokratikus átalakulásának folyamatát, és jelentős mértékben járult hozzá a felszabadulással megkezdett átalakulás szocialista forradalomra fejlődéséhez, elősegítve a mezőgazdasági termelés szocialista alapokra helyezését. A földkérdés szocialista megoldása eszerint két szakaszra osztható: 1. a hűbéri nagybirtokrendszer felszámolása; 2. a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság megteremtése. A földreform és eredményeinek megerősítésére fogantatosított intézkedések az első szakasz feladatainak tettek eleget, előkészítve a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság megteremtését.

Nagyüzemi gazdaságok megteremtésére tett lépésekkel már a földreform során találkoztunk. Egyes kisajátított, de fel nem osztott nagybirtokokon létrehoztuk a mintagazdaságokat, amelyek később beépültek az állami gazdaságokba. A mezőgazdaság szocialista állami ágazatának megteremtése és fejlesztése fontos útja volt a mezőgazdaság szocialista átalakításának.

A mezőgazdaság szocialista átalakításának másik módja a szocialista *szövetkezeti* nagygazdaságok létrehozása, amelyek általánossá tételét a nagyszámú paraszti réteg léte és felfogása, a termelőszövetkezeti forma — sok szempontból — előnyös volta magyarázza. A korszerű, szocialista nagyüzemi szövetkezeti gazdálkodás megteremtése hosszú küzdelem eredménye. Lenin a szövetkezetekről írt munkáiban megadta elméleti alapvetését annak, hogy a szövetkezeteknek a szocialista építésben való felhasználása szükségszerű minden olyan országban, amelynek mezőgazdaságában a kisárutermelésnek döntő súlya van. A mezőgazdaság szövetkezeti útja elméletileg lényegében megalapozott volt, csak a gyakorlati átültetés sajátos formáit kellett kialakítani a hazai adottságok és lehetőségek figyelembevételével. Ez természetesen nem jelentette, hogy ez az elmélet teljesen ki volt dolgozva, és valamit hozzáadni már nem lehetett. Ellenkezőleg, továbbfejlesztése a hazai tapasztalat általánosítása alapján lehetséges és szükséges.

A Román Kommunista Pártnak a földkérdés megoldására irányuló gyakorlati és elméleti tevékenysége a marxizmus—leninizmus ezen alapvető tanításából indul ki, s a hazai helyzetre való alkotó alkalmazását jelenti. Mezőgazdaságunk szövetkezetesítése olyan elvi és gyakorlati hozzájárulás, amely a marxi—lenini tanítást mindenki számára hozzáférhetően gazdagította.

A szövetkezetek szerepének vizsgálatakor nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a szövetkezés gondolata — mint intellektuális fogalom és mint élő gyakorlat — eredetét tekintve az utópista szocializmus része volt, s csak később, modern értelemben vált kapitalista intézménnyé. De az sem tévesztendő szem elől, hogy a tudományos szocializmus kialakulása nyomán a szövetkezeti elmélet része lett a marxiz-

musnak. A szövetkezeteknek el nem hanyagolható szerepük van a szocializmus alapjainak lerakásában és a megvalósult szocializmusban egyaránt. Helyzetük megítélésében jelentős szerepet játszanak létrehozásuk körülményei, a szocializmus építése során napirendre tűzött feladatok megoldásában vállalt gazdasági és társadalmi szerepük.

Pártunk és államunk felfogásában a szövetkezetek kezdettől fogva elismert tényezői a szocialista társadalomnak. Ezen elvi álláspont első konkrét gyakorlati politikai megnyilatkozását a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1949. március 3—5-i teljes ülésén elfogadott határozatában találjuk meg. Ez a határozat leszögezi, hogy társadalmunkban a szövetkezetek olyan társadalmi-gazdasági egységekké kell hogy szerveződjenek, amelyek a hitel, értékesítés és beszerzés, majd a termelés területén tömegeket vonnak be a szocializmus építésébe.

Az agrárkérdés megoldására hazánkban a felszabadulást követően tett intézkedések, mindenekelőtt a földreform végrehajtása és a keletkezett földviszonyok megszilárdítására elfogadott törvényes szabályozások, végeredményben mind a parasztságnak szövetkezeti gazdaságokba történő tömörülését kívánták előkészíteni. A szocialista termelési viszonyok megteremtésének és fejlesztésének körülményei között szervezett mezőgazdasági szövetkezetek szocialista vállalatokként, illetve társadalmi szervezetekként illeszkednek be népgazdaságunkba, szocialista demokráciánk rendszerébe. Ismeretes, hogy az egységes szocialista gazdasági rendszer megteremtése szempontjából jelentős szerep hárul az egyéb (nem mezőgazdasági termelő-) szövetkezetekre.

Abból az elméleti követelményből kiindulva, hogy a szövetkezetek általában — s a mezőgazdasági termelőszövetkezetek különösen — hosszú távra pótolhatatlan intézményei a szocializmusnak, pártunk és államunk fontosnak és célszerűnek tartotta a szövetkezetek növekvő szerepének hangsúlyozását és működési körének további bővítését, a szövetkezeti tulajdonforma sajátosságaiban s a szövetkezeti demokráciában gyökerező lehetőségek egyre fokozódó és ésszerűbb felhasználásának szükségességét. A szövetkezetpolitika pártunk és államunk tevékenységének különösen a mezőgazdaságban jellemző vonása, s ez a megállapítás fedi a mezőgazdasági termelőszövetkezetek létrehozására és megerősítésére, valamint a szövetkezeti parasztság életszínvonalának emelésére tett eddigi intézkedéseket.

Mezőgazdaságunk szövetkezetesítésének gyakorlatában jellemző tényezőként jelentkezett az, hogy a termelés állandóan növekedett. Pártunk főtitkára, Nicolae Ceaușescu elvtárs nemegyszer hangsúlyozta, hogy ilyen döntő átalakulási szakaszban, amikor parasztságunk létalapja és életformája változott meg gyökeresen, amikor új, ismeretlen feltételek között egymással össze nem szokott embereknek kellett a munkát megszervezniük, az egyre magasabb terméseredmények óriási jelentőségük.

Szabad hazánk harmincesztendő és szocialista szövetkezeti mozgalmunk negyedszázados tapasztalatára hivatkozva egyértelműen leszögezhetjük, hogy a helyes elvek érvényesítését célzó alapvető követelménynek — vagyis annak, hogy a gyakorlati tevékenység irányítói és szervezői, a szövetkezeti dolgozók munkálják ki a sajátos hazai körülményeknek megfelelő formákat és módszereket — eleget tettünk. Ezt annál inkább állíthatjuk, minthogy a mezőgazdasági termelőszövetke-

zetek szervezésében és tevékenységük irányításában egykor előállt egyes hiányosságokat vagy hibákat *nem az elvi álláspont hiánya okozta*. Ilyen politikai állásfoglalás a maga teljességében és egyértelműségében még az induláskor, 1949 márciusában megtörtént. Az akkor elfogadott elvi irányvonal a szövetkezetesítés egész tartama alatt érvényes maradt. S pártunk vezetősége éppen az 1949-ben megállapított irányvonalról való eltávolodás ellen emelte fel nemegyszer szavát. Az a tény, hogy e forradalmi jelentőségű átalakulást, egész parasztságunk létalapját és tudatát lényegében megváltoztató hatalmas tömegmozgalmat sikeresen és történelmileg rövid idő alatt valósítottuk meg, kétségtelenül igazolja pártunk politikájának s a foganatosított gyakorlati intézkedések zömének helyességét. Kétségtelen az is, hogy nem ezen elvi politikán múltott, hogy nem minden termelősövetkezet tudott egyforma sikerrel megbirkózni a kezdeti nehézségekkel, hogy termelősövetkezeteink egy része még ma is problémákkal küzd.

Amikor 1949-ben elhatároztuk az agrárkérdés szövetkezeti úton történő megoldását, az adott körülmények között, történelmileg szükség-szerűen hoztuk létre a szocialista tulajdon szövetkezeti formáját. A későbbiek során beigazolódtott, teljes mértékben helyesnek bizonyult az a gyakorlat, hogy az állami össznépi tulajdon mellett — amelynek döntő a szerepe a szocializmus körülményei között — megteremtjük a csoporttulajdont. Lenin rámutatott arra, hogy a szövetkezet a termelés társadalmasításának az a foka és formája, amely a kisárutermelő számára tapasztalatai alapján érthető és ezért elfogadható, s ily módon szükség-szerű, ahol a kisárutermelők tömegeivel van dolgunk.

A szövetkezeti tulajdonforma állandó erősítésében és fejlesztésében jelentős eredményeket értünk el. Ebben a folyamatban meghatározó szerepe volt a párt helyes gazdaságpolitikájának s az aktív támogatásnak, amely megkönnyítette dolgozó parasztságunk számára a szövetkezeti úton való előrehaladást. Az utóbbi években elért eredmények alapján, a termelősövetkezeti mozgalom élenjáróival és egykori úttörőivel együtt mind többen látják és vallják, hogy falvainkban olyan új típusú gazdálkodás, közösségi, szocialista emberhez méltó életforma született és erősödik évről évre, amelyért érdemes dolgozni, küzdeni. A jelenleg működő mezőgazdasági termelősövetkezetek eredményei 25 év munkája, harcai nyomán váltak lehetségessé. A lényeg, hogy e gazdaságok alkalmasnak bizonyultak arra, hogy növeljék a termelést, emeljék a gazdálkodás színvonalát, és a szocializmus elveit követve, javítsák a parasztság élet- és munkakörülményeit, formálják a falu társadalmi viszonyait. Mindez a szövetkezeti parasztság többmillió táborában közvetlenül táplálja a hűséget a munkás-paraszt szövetséghez, elmélyíti a tiszteletet és a megbecsülést társadalmunk vezetőereje, a Román Kommunista Párt iránt, amint ez kiderül a nemrég lezajlott országos mezőgazdasági konferencia főhívásából is.

„...biztosítjuk a pártvezetőséget, személyesen Nicolae Ceaușescu elvtársat, hogy a szövetkezeti parasztság, a mezőgépészek, az állami mezőgazdasági vállalatok dolgozói, a szántóföldek összes dolgozói erőt nem kímélve, pontosan végrehajtják a konferencián kapott beces útmutatásokat, minden erejükkel és szakavatottságukkal szolgálni fogják a román szocialista mezőgazdaság haladását és felvirágzását.“

Az 1962-ben befejezett szocialista átalakítást a termelészövetkezetek összevonása követte, majd különösen 1965-től kezdődően újabb változások következtek be: megnő a szövetkezetek gazdasági önállósága, új elemeket tartalmaz tervezési rendszerük, a gazdasági szerződések szerepe növekszik a termelészövetkezetek és az állam viszonyában, amely az eddigiekhez viszonyítva kereskedelmi alapokra helyeződik; a gazdaságok belső életében nagyobb hangsúlyt kap a szövetkezeti demokrácia; megalakulnak a mezőgazdasági termelészövetkezetek területi és országos szövetségei; a szövetkezeti gazdálkodásban kezd helyet kapni a vízszintes és függőleges integráció, amely lehetővé teszi a modern értelemben vett kooperációs tevékenységet, különösen szövetkezetközi vagy vegyes — állami és szövetkezeti — szakosított társulások létrehozása útján; a korábbi, munkaegységen alapuló munkajavadalmazási rendszer kötelező erejét feloldva, fokozatosan elterjed a globális akkord alapján történő javadalmazás, amelynek későbbi eredménye a minimális garantált havi javadalmazás bevezetése, ezzel párhuzamosan a korábban egységesen előírt munkaszervezési formák helyébe újabb, változatosabb szervezési keretek léptek, elterjesztve a mezőgazdasági farmot mint szervezési formát; megvalósul a termelészövetkezeti tagok egységes nyugdíjazási rendszere és a nyugdíjak összegének fokozatos emelése, majd a társadalombiztosítás egyéb formái, létrejönnek a több szövetkezet tevékenységét irányító szövetkezeti tanácsok. E változások hozzájárultak ahhoz, hogy a termelészövetkezetek egyre inkább jövedelmező szocialista nagygazdaságokká váljanak.

Pártunknak a szövetkezetekre vonatkozó politikája és az annak alapján megvalósult törvényhozás lényege a szövetkezeti társadalmi jelleg és a szövetkezeti vállalati gazdálkodás sajátos vonásainak hangsúlyozása. Ezt a jelleget alapozta meg és erősítette sokkal egyértelműbben, mint korábban, a szövetkezetek önállóságának hangsúlyozása. A szövetkezeti tulajdon állandó erősítése és szocialista jellegének fokozottabb hangsúlyozása elvileg és gyakorlatilag magasabb társadalmi rangra emelte a szövetkezeti gazdálkodást.

Az egész mezőgazdaságunkban, de különösen annak szövetkezeti szektorában megvalósuló minőségi változások irányába ható tényezők közül bizonyosan felismerhetők: *a párt és az állam gazdasági-szervező tevékenységének fokozódása, a tudományos-műszaki forradalom hatása, behatolása a mezőgazdasági termelésbe, a műszaki fejlődés meggyorsulása, a gépesítés, a kemizálás és az öntözéses gazdálkodás minél szélesebb elterjesztése; a szövetkezeteken belüli üzemi feltételek fokozatos kialakítása s a belterjes mezőgazdasági termelés meghonosítása, amelynek körülményei között emelkedik a gazdálkodás színvonala. E fejlődési tendencia körülményei között, lényegében ugyanazon szervezési kapcsolatok keretein belül a mezőgazdaságban is fokozatosan olyan jellegűt kap a termelés, mint az iparban. A mezőgazdasági termelésnek az ipari tevékenység részévé tétele természetesen nem megy zökkenőmentesen. Nem mindenütt és egyértelműen ültetődik át a gyakorlatba a termelés modernizálását célzó gondolat. Az új születését időnként megzavaró jelenségek azonban nem gátolhatják meg azt a folyamatot, amelynek szükségszerűen meg kell valósulnia mezőgazdaságunkban is, hogy ez a népgazdasági ág egyre jelentősebb mértékben járulhasson hozzá a nem-*

zeti jövedelem fokozásához, népünk életszínvonala állandó emeléséért. S bár a változás gyors, mégsem egy csapásra megy végbe; távlata pártunk gazdaságpolitikája tükrében már világosan látható. Arra, hogy ez a gazdaságpolitikai stratégia ne szüljön aránytalanságokat, sőt — ellenkezőleg — jussunk el az arányok optimumáig, a párt- és állami szervek ügyelnek. Ez elengedhetetlenül szükséges, hiszen ilyen arányú átalakulásokhoz országos szintű szemléletre, az összefüggések helyes felismerésére és a rendelkezésre álló eszközök központi elosztására van szükség. De ez még így sem lehet egyszerűen központi elhatározás, illetve népgazdasági tervezés kérdése. Ilyen agrárpolitikai stratégia sikerre vitele egyaránt feltételezi a felelősséget viselő összes helyi állami és szövetségi szervek közreműködését és mindenekelőtt maguknak a gazdálkodó egységeknek a jól megfontolt, hatékony tevékenységét. Elengedhetetlen követelmény tehát a központi vezetés (irányítás) s a helyi kezdeményezés és helyes végrehajtás ésszerű összehangolása.

Grieb Alfred rajza